

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

ZAGADNIENIA GOSPODARCZE

w świetle
prasy i literatury ekonomicznej zagranicą

WARSZAWA

ROK III.

30 WRZEŚNIA 1948

NR 18

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO
Departament Planowania
Wydział Ekonomiczny

Warszawa, dn. 30 września 1948 r.

ZAGADNIENIA GOSPODARCZE

w świetle prasy i literatury ekonomicznej zagranicą

Nr. 18

Rok III

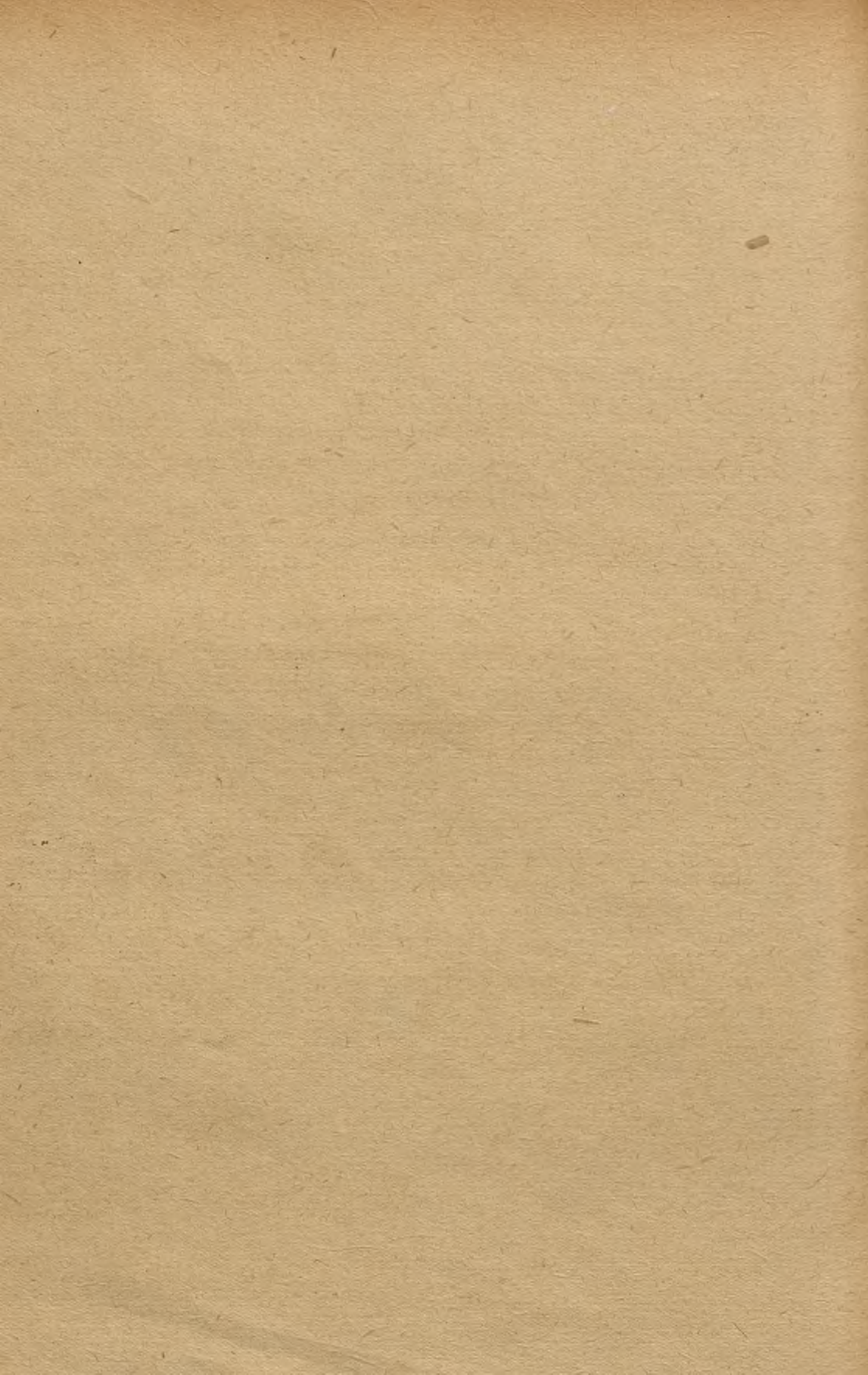
S p i s z e c z y :

Srodki zaradcze ku usprawnieniu działalności finansowo-gospodarczej i obniżeniu kosztu własnego budownictwa w organizacjach ministerstwa budowy przedsiębiorstw przemysłu ciężkiego

Banki w radzieckim systemie gospodarczym

Sbornik materiałów i konsultacji po stróitielstwu, rok 1948, Nr. 6
(artykuł redakcyjny)

Rozdział z pracy zbiorowej "Obieg pieniężny i kredyt w ZSRR", opr. pod kier. D-ra Nauk Ekonomicznych prof. Z. Atlasa i pod redakcją Dra Nauk Ekonomicznych prof. E. Bregiela, Moskwa, Gosplanizdat, 1947 rok.

SRODKI ZARADCZE KU USPRAWNIENIU DZIAŁALNOŚCI FINANSOWO-
GOSPODARCZEJ I OBNIZENIU KOSZTU WŁASNEGO BUDOWNICTWA W
ORGANIZACJACH MINISTERSTWA BUDOWY PRZEDSIĘBIORSTW PRZE-
MYŚŁU CIĘŻKIEGO

Sbornik materiałów
i konsultacji po stroi-
telstwu, r.1948, Nr.6
(artykuł redakcyjny)

Rozkaz Ministerstwa budowy przedsiębiorstw przemysłu ciężkiego Nr.242 z dnia 18 kwietnia 1948 r. zawiera szereg zaleceń i wyjaśnień w zakresie zadanego przez plan obniżenia kosztu własnego i ugruntowania sytuacji finansowej w organizacjach budowlanych i przedsiębiorstwach, podległych temu Ministerstwu. Mianowicie:

Kierownikom organizacji budowlanych i przedsiębiorstw zaleca się zapewnić - pod osobistą ich odpowiedzialnością - wykonanie we właściwym czasie zobowiązań wobec budżetu, wypłatę zarobków pracowników i spłatę długów bankowych oraz załatwienie rozrachunków z dostawcami; należy przy tym wziąć pod uwagę, że deficyty w roku 1948 pokrywane nie będą oraz, że wszelkie płatności uiszczane być muszą z własnych funduszy przedsiębiorstw i budowlanych obiektów.

Dyrektorom głównych zarządów, kierownikom trustów, dyrektorom zarządów i oddziałów zaleca się przyjęcie do wiadomości, że obowiązkiem Ministerstwa jest wykonanie ustalonego na rok 1948 zadania obniżki kosztu własnego robót budowlano-montażowych drogą: wzrostu wydajności pracy, oszczędności materiałów budowlanych, zmniejszenia kosztów eksploatacji maszyn budowlanych i obniżenie kosztów transportu, zmniejszenie kosztów ogólnych, zmniejszenie robót brakownych oraz przeróbek.

Kierownikom trustów zaleca się przedstawić głównym zarządom do zatwierdzenia plany zarządzeń techniczno-organizacyjnych, zapewniających wykonanie zadanego przez plan zmniejszenia kosztu własnego. Zatwierdzone kosztorysy, dotyczące wszystkich zakładów trustu, oraz także kosztorysy dotyczące poszczególnych pozycji kosztów ogólnych, muszą być przeglądane co kwartał z punktu widzenia kontroli faktycznego przebiegu robót.

Głównym księgowym i naczelnikom wydziałów planowania w trustach zaleca się zorganizować systematyczną kontrolę ścisłego przestrzegania zatwierdzonych kosztorysów.

Kierownikom trustów zaleca się zmniejszyć w ciągu kwartałów II, III, IV 1948 r. wydatki administracyjno-gospodarcze przynajmniej o 5% w porównaniu z zatwierdzonymi w planie na rok 1948.

Kierownikom trustów i dyrektorom poszczególnych zarządów budowlanych i ich oddziałów zaleca się zapewnić wykonanie zadań planowych w zakresie wzrostu wydajności pracy, kontrolę właściwego stosowania norm i stawek jednostkowych oraz zapewnić wzrost zarobków robotniczych drogą usprawnienia organizacji pracy i ciągłości zaopatrzenia materiałowego.

Naczelnikom wydziałów kadr oraz pracy i płacy zaleca się zorganizowanie - za pośrednictwem ośrodków normatywno-badawczych - systematycznej kontroli siły roboczej oraz należytego stosowania norm i stawek.

Celem likwidacji przestojów wagonów kolejowych zaleca się kierownikom organizacji budowlanych i przedsiębiorstw zorganizowanie ciągłości, w ciągu dnia i nocy, wyładunku i naładunku wagonów.

W wypadkach niedotrzymania przez klientów terminów dostarczenia projektów i kosztorysów, zwłoki w przydzieleniu placów budowlanych, spóźnionej dostawy wyposażenia technicznego i jego niekompletności oraz innych opóźnień, powodujących przestoje i niezupełne wykorzystanie siły roboczej personelu inżynieryjno-technicznego, mechanizmów i środków transportu - należy zgłaszać za pośrednictwem instytucji arbitrażowych wnioski o wynierzenie grzywny odpowiednio do warunków umowy i przepisów o robotach budowlanych.

Odpowiedzialność za organizację opracowywania umów budowlanych, kosztorysów itp. ciąży na głównych inżynierach głównych zarządów i trustów.

Kierownicy trustów oraz dyrektorzy zarządów budowlanych i ich oddziałów powinni kontrolować co miesiąc rozchód materiałów budowlanych i zgodność jego z wykonanym wolumenem robót, kierując się przy tym instrukcją Centralnej Księgowości Ministerstwa N.4553/22 z dnia 1 grudnia 1947 r. w sprawie ewidencji materiałów w organizacjach budowlanych.

Celem zapobieżenia stratom materiałowym zaleca się obciążyć naczelników biur i wydziałów zaopatrzenia w trustach i zarządach budowlanych osobistą odpowiedzialnością za należyłą organizację składowania, należyty odbiór przybywających ładunków i terminowe składanie zażaleń na klientów i organizacje transportowe.

Celem upłynnienia środków (unieruchomionych w rozrachunkach i materiałach) - zaleca się dyrektorom głównych zarządów, kierownikom trustów i przedsiębiorstw - zapewnić wykonanie planu mobilizacji zasobów wewnętrznych.

Dyrektorem głównych zarządów zalecono zorganizowanie systematycznej kontroli wykonania decyzji, powziętych w związku ze sprawozdaniami rocznymi trustów i przedsiębiorstw za rok 1947 oraz kontrolowanie kwartalnych bilansów podległych im organizacji; przy zastosowaniu zarządzeń operacyjnych, koniecznych dla wykonania zadań planowych w dziedzinie obniżenia kosztu własnego i mobilizacji środków,

Rozdział z pracy zbiorowej "Obieg pieniężny i kredyt w ZSRR", opracowanej pod kierunkiem D-ra nauk ekonomicznych prof. Z. Atlasa i pod redakcją d-ra nauk ekonomicznych prof. E. Bregiela. Moskwa, Gospinzdat, 1947.

1. Rola Banku Państwowego w radzieckim systemie gospodarczym.

W społeczeństwie socjalistycznym system bankowy pełni rolę ogólnopanstwowego aparatu ewidencji i kontroli produkcji oraz podziału produktów. Tylko planowa gospodarka socjalistyczna tworzy wszystkie konieczne warunki racjonalnej organizacji kredytów i obrotu pieniężnego kraju za pośrednictwem mechanizmu systemu bankowego.

W referacie swym na XVI zjeździe Wszechzwiązkowej Partii Komunistycznej bolszewików tow. Stalin określił w następujących słowach nasze zadania w sferze kredytu oraz rolę Banku Państwowego:

"Racjonalna organizacja kredytu oraz właściwe manewrowanie zasobami pieniężnymi mają poważne znaczenie dla rozwoju gospodarki narodowej. Akcja partii, zmierzająca do rozwiązania tego zagadnienia, idzie w dwóch kierunkach: w kierunku skupienia kredytu krótkoterminowego w Banku Państwowym (Gosbank) oraz w kierunku organizacji rozrachunku bezgotówkowego w sektorze zracjonalizowanym. Tą drogą, po pierwsze Bank Państwowy staje się uspołecznionym aparatem ewidencji produkcji i rozdziału produktów, a po drugie - następuje wyzwolenie z obiegu wielkich mas pieniędzy: Niema najmniejszej wątpliwości, że metody te doprowadzą (i już doprowadzają) do uporządkowania całego systemu kredytu i do stabilizacji naszego ozerwońca"^{1/}

Kredytowanie gospodarki przez banki, system rozrachunków i funkcje kasowo-emisyjne zorganizowane są jak następuje:

1/ Kredyty krótkoterminowe dla produkcji i obrotu ześrodkowane są głównie w Banku Państwowym. Operacje kredytowych, związanych z działalnością inwestycyjną, dokonywują banki specjalne.

2/ Bezpośrednie stosunki kredytowe pomiędzy organizacjami gospodarczymi (z pominięciem banku) są z reguły zakazane przez prawo. Niektóre specyficzne stosunki kredytowe są ściśle reglamentowane przez państwo (np. zaliczki dla organizacji budowlanych i spółnot

przemysłowych).

3/ Kredyt bankowy jest kredytem bezpośrednim. Przyznaje go się bezpośrednio przedsiębiorstwom na określone potrzeby konkretne, mianowicie na takie obiekty, dla których nie przydzielono żadnych sum z własnych środków obrotowych przedsiębiorstw.

Celowy, terminowy i zwrotny charakter kredytu, oraz przestrzeganie zasady gwarancji materialnej pożyczonych sum - oto są założenia "kontroli przy pomocy rubla", wykonywanej przez Bank Państwowy.

4/ Obiekty, terminy i wysokość kredytu określone są w trybie scentralizowanym na podstawie planu narodowo-gospodarczego, faktyczne zaś przekazywanie przyznanych sum kredytu odbywa się w miarę wykonywania planu oraz w miarę powstawania w przedsiębiorstwie przewidzianej w planie potrzeby kredytu.

5/ W związku z tymi założeniami, w praktyce systemu kredytowego centralizacja planowania i kierownictwa kojarzy się z decentralizacją działalności operacyjnej. Pod względem organizacyjnym system Banku Państwowego jest jedynym, centralnym systemem, na czele którego stoi Zarząd Banku Państwowego. Funkcje operacyjne pełni rozgałęzioną sieć oddziałów rejonowych (oraz zarządów bankowych miejskich i biur obwodowych), które realizują bezpośrednio obsługę kredytową gospodarki i podlegają w całej swej działalności Zarządowi Banku Państwowego, kierującego swoimi oddziałami za pośrednictwem krajowych, obwodowych i republikańskich biur Banku.

6/ Środki pieniężne wszystkich przedsiębiorstw, organizacji i instytucji muszą być lokowane w Banku Państwowym na kontach rozrachunkowych i bieżących. Wszelkie rozrachunki wzajemne przedsiębiorstw i organizacji (z wyjątkiem drobnych płatności) załatwiane są w drodze przelewów z rachunku płatnika na rachunek odbiorcy, przy czym większość tych rozrachunków odbywa się pod kontrolą Banku Państwowego.

Przez rachunki Banku Państwowego przechodzi - bez udziału gotówki - cały obrót płatniczy wewnątrz uspołecznionej gospodarki. Bank Państwowy jest ośrodkiem rozrachunkowym społeczeństwa socjalistycznego.

7/ Gotówka, wpływająca do przedsiębiorstw, organizacji i instytucji z tytułu uiszczania należności za towary, usługi, podatki

itp. (w czym przeważają wpływy od ludności) musi być niezwłocznie wpłacana do kas Banku Państwowego na ~~daną~~ konta w tym Banku. Gotówkę, potrzebną przedsiębiorstwom i organizacjom na wypłatę zarobków pracowniczych, uiszczanie należności za dostawy i na inne płatności, otrzymują te instytucje również z kas Banku Państwowego, z jednoczesnym spisaniem odpowiednich sum z ich konta bieżącego lub rozrachunkowego w Banku. Tak więc Bank Państwowy jest ośrodkiem kasowym gospodarki socjalistycznej.

8/ Na mocy swych operacji kredytowych i kasowych Bank Państwowy jest organem, realizującym zadania państwowe w zakresie wprowadzania pieniądza do obiegu, lub wycofywania jego z obiegu, czyli Bank Państwowy jest centralnym bankiem emisyjnym ZSRR.

9/ Wszelkie operacje Banku Państwowego w całym kraju, polegające na ściąganiu przezeń środków pieniężnych, kredytowaniu gospodarki narodowej, akumulowaniu i wypłacie gotówki, czyli wszelkie operacje sprowadzające się do emisji pieniądza i jego wycofywania z obiegu, odbywają się na podstawie zatwierdzonego przez rząd planu kredytowego i kasowego Banku Państwowego, który to plan stanowi integralną część planu narodowo-gospodarczego.

Tak więc Bank Państwowy ZSRR pełni funkcje następujące: 1/ funkcje jedyne państwowego organu kredytu krótkoterminowego dla produkcji i obrotu; 2/ funkcje organu rozrachunkowego między przedsiębiorstwami, organizacjami i instytucjami; 3/ funkcje emisyjnego i kasowego ośrodka gospodarki socjalistycznej. Poza tym Bank Państwowy realizuje rozrachunki ZSRR z państwami zagranicznymi oraz kredytuje handel zagraniczny ZSRR.

W toku i na podstawie wypełniania tych wszystkich funkcji Bank Państwowy realizuje "kontrolę przy pomocy rubla" nad wykonywaniem planów produkcji oraz kontrolę nad dynamiką akumulacji we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej. Analizę wymienionych funkcji Banku Państwowego zawiera dział III niniejszej pracy.

Jako jedyny organ kredytu krótkoterminowego oraz jako centrum rozrachunkowe i instytucja emisyjna gospodarki socjalistycznej Bank Państwowy odgrywa bardzo doniosłą rolę w organizacji obrotu płatniczego kraju.

Rozrachunki bezgotówkowe świadczą o tym, że w obrocie płatniczym między organizacjami funkcjonowanie pieniądza, jako środka obie-

gowego i płatniczego, zastąpione jest przez księgowanie bankowe. Dla dokonania aktu wypłaty przez jakąkolwiek organizację należności innej organizacji wystarczy przelew odpowiedniej sumy z konta rozrachunkowego, otwartego przez Bank Państwowy jednej z tych organizacji, na konto rozrachunkowe drugiej.

Czymże jest saldo czynne, figurujące na koncie danego przedsiębiorstwa lub organizacji? Jest to pozycja rachunkowa, potwierdzająca zadłużenie banku wobec właściciela danego konta rozrachunkowego. Tego rodzaju zadłużenie banku powstaje między innymi wskutek tego, że przedsiębiorstwa i organizacje wpłacają do banku swoje wpływy gotówkowe. Organizacja handlowa, uiszcza swoją należność wobec dostawców nie gotówką, lecz drogą przelewu odpowiedniej sumy ze swego konta w banku, czyli przekazuje swemu dostawcy zobowiązanie dłużne banku wobec niego samego. Dostawcy ze swej strony mogą się rozrachowywać za towary i materiały z innymi organizacjami tą samą drogą przelewu zobowiązań dłużnych banku. Rozrachunki bezgotówkowe, oparte na przenoszeniu zobowiązań dłużnych banku wobec właścicieli kont rozrachunkowych lub rachunków, ^{bieżących} oszczędzają środki pieniężne, wyzwalając z obiegu wielkie masy gotówki.

Przedsiębiorstwa, instytucje i organizacje muszą - dla pokrycia swych płatności bieżących - posiadać środki pieniężne figurujące na ich rachunkach. W miarę wzrostu obrotów gospodarczych wzrasta z reguły również suma ogólna tych środków pieniężnych, które przenosząc się nieustannie z konta na konto, zastępują gotówkę w obrocie przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych. Tego rodzaju dodatkowe środki pieniężne może wprowadzić do obrotu sam Bank Państwowy, kredytując organizacje gospodarcze. Udzielając pożyczek, państwo księguje ich sumy na kontach rozrachunkowych organizacji i dłużniczych.

Gdy przedsiębiorstwo płaci za towary, surowce itd. z sum przyznanego mu kredytu, wówczas dług bankowy przechodzi do dyspozycji innego przedsiębiorstwa, dostawcy tych wartości. Wzrost zadłużenia gospodarki wobec banku powoduje wzrost sumy zobowiązań banku wobec organizacji gospodarczych, wobec budżetu i innych posiadaczy środków pieniężnych na kontach bieżących i rozrachunkowych. Te zaś zobowiązania banku, zafiksowane w postaci sald czynnych na rachunkach, służą jako środek nabywczy i płatniczy w obrocie bezgotówkowym.

Część funduszków, zjawiających się w obrocie wskutek rozrachunków

zenia się kredytów bankowych, przybiera postać gotówki. Dzieje się to np. wtedy, gdy organizacje gospodarcze podejmują ze swoich rachunków, dla wypłaty zarobków i uiszczenia innych zobowiązań wobec ludności, więcej gotówki, niż jej wpływa w tym samym czasie na konta bieżące i rozrachunkowe od ludności w postaci dochodów ze sprzedaży towarów, z podatków itd. Świadczy to o wzroście pieniężnych dochodów i rozchodów ludności oraz o wzroście gotówkowego obrotu w kraju.

Środki pieniężne w gospodarce radzieckiej mogą więc przenosić się ze sfery obrotu gotówkowego do sfery płatności bezgotówkowych i odwrotnie; innymi słowy, gotówka może być w obrocie narodowo-gospodarczym zastąpiona w mniejszym lub większym stopniu przez zobowiązania dłużne banku.

Pełnienie przez Bank Państwowy funkcji rozrachunkowych znacznie rozszerza możliwości kontroli przy pomocy rubla. Prowadząc konto rozrachunkowe przedsiębiorstwa, Bank Państwowy może być w toku wszystkich jego obrotów gospodarczych, a to ułatwia kontrolę wykorzystania kredytu zgodnie z jego przeznaczeniem oraz kontrolę obracania się środków pieniężnych w różnych stadiach procesów produkcji i obrotu.

Posiadane przez Bank szerokie możliwości kontroli należytego wykorzystania środków pieniężnych i ich obrotu uzasadniają powierzenie Bankowi w szeregu wypadków również finansowania przedsiębiorstw z sum budżetowych oraz kontroli nad tym finansowaniem. Tak więc np. przez Bank Państwowy odbywa się obecnie finansowanie ośrodków motorowo-ciągnikowych. Bezzwrotne dotacje na rzecz tych ośrodków Bank Państwowy wypłaca odpowiednio do rzeczywistego przebiegu rozchodowania tych sum w granicach norm, przewidzianych w planie.

Dotacje budżetowe na cele inwestycyjne wypłacane są przez aparat banków, powołanych do kontrolowania właściwego zużycia dotacji oraz kosztów budowy. Dotacje te rozprawdane są za pośrednictwem specjalnych banków kredytu długoterminowego. Funkcje kontrolne tych banków opierają się w znacznym stopniu na skupianiu w nich rozrachunków kontrolowanych przedsiębiorstw i organizacji, z organizacjami budowlanymi, realizującymi inwestycje.

Przeprowadzania przez banki i pod ich kontrolą finansowania z sum budżetowych nie należy mieszać z wypłatą przez Bank Państwowy dotacji budżetowych w trybie kasowego wykonania budżetu. Wykonując rozchodową część budżetu Bank Państwowy spełnia operację techniczną przekazania dotacji na zlecenie organów finansowych, lecz nie

kontroluje merytorycznie wykorzystania tej dotacji przez finansowane organizacje. W omówionych zaś wyżej wypadkach finansowania budżetowego za pośrednictwem banków, te ostatnie kontrolują, przy pomocy specyficznych metod bankowych, zgodność sposobu ich zużycia z ich planowym przeznaczeniem oraz przebieg finansowanych procesów gospodarczych.

Poza tym przez Bank Państwowy i jego kontrolę przeprowadza się tego rodzaju specyficzne operacje finansowe, jak akumulowanie na rachunkach specjalnych odpisów amortyzacyjnych, przeznaczonych na remont kapitalny oraz wypłat tych środków w miarę wykonywania planów tego remontu. Drugim ważnym zadaniem z zakresu kontroli, włożonym na Bank Państwowy, jest organizacja kontroli wydatków przedsiębiorstw i instytucji w zakresie przyznanych im funduszy płacy.

Tak więc scentralizowany i rozgałęziony aparat Banku Państwowego szeroko wykorzystywany jest przez Państwo celem pełnienia funkcji kontrolnych w gospodarce narodowej.

Różnice pomiędzy Bankiem Państwowym, a innymi organami systemu finansowego.

Bank Państwowy, jako organ wykonujący redystrybucję środków pieniężnych w gospodarce radzieckiej charakteryzują następujące specyficzne cechy:

Po pierwsze Bank Państwowy redystrybuuje środki pieniężne w trybie zwrotnych terminowych kredytów na zasadach wynikających z pełnionych przez Bank funkcji rozrachunkowych oraz obsługi kasowej gospodarstwa narodowego.

Po drugie środki pieniężne, które Bank dystrybuuje pomiędzy różne dziedziny gospodarki narodowej, odznaczają się zupełnie swoistym charakterem, zasadniczo różnym, niż środki pieniężne, obracające się w systemie budżetowym. Bank Państwowy rozdziela mianowicie - oprócz środków własnych - a/ środki ściągnięte od przedsiębiorstw, t.j. głównie rezerwy kasowe przedsiębiorstw i organizacji; b/ nowe emisje gotówki.

W miarę wzrostu produkcji i obrotu wzrasta również zapotrzebowanie obrotu na gotówkę oraz na środki płatnicze i obiegowe, obsługujące obrót płatniczy bezgotówkowy. Niezbędną dla obrotu gospodar-

czego gotówkę emituje Bank Państwowy, który jest jedynym bankiem emisyjnym kraju. Wzrost zaś środków płatniczych w sferze obrotu bezgotówkowego (t.j.wzrost ogólnej sumy sald czynnych na rachunkach przedsiębiorstw, organizacji gospodarczych itd.) również jest wynikiem operacji Banku Państwowego.

Bank Państwowy - drogą swych specyficznych metod, opartych na zasadzie terminowości i zwrotnego charakteru kredytów oraz na prowadzeniu kont rozrachunkowych przedsiębiorstw, wykonywa "kontrolę przy pomocy rubla" w stosunku do produkcji i obiegu, przyspiesza obrót wartości materiałowych, mobilizację środków wewnętrznych oraz pobudza do oszczędnego gospodarowania pieniędzem i wartościami materialnymi. Tą drogą Bank przyczynia się do wzrostu akumulacji socjalistycznej. Szczególna właściwość Banku Państwowego, jako organu kontroli, polega na tym, że wykonywa on tę kontrolę na podstawie i w toku pełnienia swych funkcji kredytowych i rozrachunkowych.

Zasady organizacji inwestycji w ZSRR.

Specjalne banki (banki kredytu długoterminowego) odgrywają w ZSRR dużą rolę w akcji finansowania inwestycji i ich kontroli. Rosnące z roku na rok sumy nakładów inwestycyjnych tworzą konieczną bazę materiałowo-techniczną dla rozszerzonej reprodukcji socjalistycznej, właściwa zaś organizacja ich finansowania wymaga zastosowania państwowej kontroli finansowej nad oszczędnym gospodarowaniem funduszami państwowymi oraz obniżeniem kosztów budowy we wszystkich dziedzinach gospodarki.

System finansowania inwestycji i rola banków w jego realizacji opiera się na następujących zasadach wytycznych:

1/ Wszystkie nakłady inwestycyjne realizowane są na podstawie jedynego planu gospodarczego, ustalającego konkretne obiekty budowy, ich koszty i terminy budowy, oraz źródła środków finansowych i materiałowych, niezbędnych dla wykonania ustalonego planu budownictwa.

2/Budownictwo zorganizowane jest jako osobna dziedzina gospodarki narodowej. Główne inwestycje realizują specjalne organizacje budowlane, pracujące na zasadzie autonomii finansowej i kalkulacji gospodarczej oraz wykonujące roboty budowlane na podstawie umów z właściwymi zarządami (przy nowych budowlach) lub też z przedsiębiorstwami czynnymi, które rozbudowują, przebudowują lub modyfikują swoje zakłady.

W tych wypadkach, gdy roboty budowlane prowadzą same przedsiębiorstwa, (t.j.w.sposobem gospodarczym) roboty te wykonują specjalne, wyodrębnione na zasadach autonomii finansowej, oddziały inwestycyjne tych przedsiębiorstw.

3/ Zasadniczym źródłem środków finansowych dla inwestycji jest akumulacja gospodarki socjalistycznej, redystrybuowana za pośrednictwem budżetu państwowego. Obok dotacji budżetowych środków na cele inwestycyjne powstają z części zysków, pozostawionej na ten cel do dyspozycji przedsiębiorstw i działów gospodarki narodowej oraz odpisy amortyzacyjne przedsiębiorstw (prócz tej części, która przeznaczona jest na remont kapitalny).

4/ Środki przeznaczone na inwestycje są ściśle wyodrębnione od środków służących do pokrycia wydatków na bieżącą działalność produkcyjną przedsiębiorstwa. Osiąga się to drogą koncentracji wszystkich wyasygnowanych na nowe inwestycje środków na rachunkach bieżących w specjalnych bankach nakładów długoterminowych. Ewidencję środków inwestycyjnych prowadzi się odrębnie i odrębnie opracowywuje się bilanse tej akcji.

5/ Wydatkowanie środków pieniężnych przeznaczonych na inwestycje odbywa się pod kontrolą banków nakładów długoterminowych. Banki te, prowadząc rachunki bieżące klientów oraz rozrachunki organizacji budowlanych, kontrolują sumy wypłacone organizacjom budowlanym, lub też oddziałom inwestycyjnym przedsiębiorstw oraz wydatki tych organizacji i oddziałów na pokrycie rachunków dostawców za materiały i wyposażenie techniczne, na płace robotników i urzędników oraz innych kosztów budowy.

System banków nakładów długoterminowych.

Banki nakładów długoterminowych powstają według zasady branżowej, (t.j.tworzą się odrębne banki dla danej dziedziny gospodarki narodowej), mianowicie:

1/ Bank do finansowania inwestycji w przemyśle i zakładach energetycznych (Bank Przemysłowy - "Prombank") finansuje inwestycje przemysłu państwowego, elektrowni, transportu, oraz przemysłowego budownictwa mieszkaniowego.

2/ Bank Rolny ZSRR (Sielchozbank) finansuje inwestycje państwowych majątków rolnych, ośrodków maszynowo-traktorowych, roboty melioracyjne i łogacyjne, itd.oraz prowadzi agendę kredytu długoterminowego dla kolektywnych gospodarstw rolnych (kołchozów).

3/ Wszechzwiązkowy bank do finansowania inwestycji w handlu i spółdzielczości (Torgbank) finansuje inwestycje Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Dostaw i Ministerstwa Handlu Zagranicznego oraz prowadzi agendy kredytów długoterminowych spółdzielni spożywczych i spółdzielni pracy.

4/ Centralny Bank finansowania budownictwa komunalnego i mieszkaniowego (Cekombank) finansuje i udziela kredytów długoterminowych na inwestycje mieszkaniowe i komunalne. Te same funkcje pełnią miejscowe banki miejskie i rejonowe.

Banki nakładów długoterminowych udzielają także krótkoterminowego kredytu organizacjom budowlanym, a Prombank udziela poza tym średnioterminowego (trzyletniego) kredytu przedsiębiorstwom państwowym przemysłu miejscowego.

Finansowanie inwestycji przedsiębiorstw przemysłowych we wszystkich dziedzinach gospodarki ZSRR odbywa się w formie bezzwrotnych dotacji ze środków budżetowych oraz drogą akumulowania i kierowania na cele budowlane zysków i odpisów amortyzacyjnych przedsiębiorstw czynnych. W formie pożyczek środki pieniężne są udzielane są tylko organizacjom budowlanym oraz przedsiębiorstwom przemysłu miejscowego na drobne nakłady kapitałowe w produkcji towarów szerokiego spożycia.

Finansowanie inwestycji oraz rozrachunki między organizacjami, przeprowadzającymi budowę, a inwestorami odbywają się w miarę wykonywania planów budowlanych. Skupiając w swych rękach finansowanie, kredytowanie i rozrachunki w dziedzinie budownictwa, banki nakładów długoterminowych kontrolują "przy pomocy rubla" wykorzystanie sum, przydzielonych na inwestycje.

Obok powyższych istnieje jeszcze jedna specyficzna sfera działalności kredytowej oraz aparatu kredytowego o specjalnych funkcjach, realizujących krótkoterminową i długoterminową mobilizację środków ludności do dyspozycji budżetu państwowego ZSRR. Specyficzność jego funkcji, uzasadnia wyodrębnienie tego aparatu w osobny, niezależny od Banku Państwowego, organ - państwowe pracownicze kasy oszczędności.

Jak widzimy, banki nakładów długoterminowych i kasy oszczędnościowe posiadają własną sferę działalności oraz własne, inne, niż Bank Państwowy funkcje, co uzasadnia ich samodzielne, odrębne od Banku Państwowego, istnienie.

System kredytowy ZSRR oparty jest zatem na wyraźnym rozgrani-

czeniu funkcji i sfer działalności Banku Państwowego, banków specjalnych i kas oszczędności, co uzasadnia istnienie planowej specjalizacji i współpracy poszczególnych ogniw aparatu kredytowego. Poza tym wszystkie instytucje kredytowe są wszechwładzkowymi organami państwowymi, podległymi Ministerstwu Finansów ZSRR.

X

X

X

Rozgromienie przez partię antyleninowskich "teorii" kredytu i banków oraz kontrrewolucyjnych założeń w sprawach polityki kredytowej.

Kapitalistyczne elementy miasta i wsi opierały się ze wszystkich sił wykorzystaniu przez dyktaturę proletariatu systemu kredytowego na rzecz socjalizmu a przeciw kapitalizmowi.

Usiłowały one wydrzeć to narzędzie z rąk klasy robotniczej i opanować je, jako broń w walce z żywiołami socjalistycznymi ku ich unicestwieniu. Temu celowi służyły różnorodne teorie antyleninowskie, dotyczące kredytu radzieckiego i banków.

Istniały dwa zasadnicze kierunki burżuazyjnych "teorii" kredytu i banków w ZSRR, teorii, opartych na wspólnej podstawie i zmierzających ku wspólnemu celowi. Tą podstawą była negacja banku, jako narzędzia gospodarki socjalistycznej i twierdzenie, że banki mogą być tylko "narzędziem gospodarki burżuazyjnej".

Wychodząc z tego założenia, zdrajcyprawicowi i burżuazyjni ekonomiści - szkodnicy żądali, rzekomo w interesie "normalnego" rozwoju gospodarki narodowej, przeniesienia bez reszty do rzeczywistości radzieckiej funkcji kapitalistycznego kredytu i banków, utrzymania zasad i metod banków kapitalistycznych oraz kapitalistycznej polityki kredytowej. Na tej podstawie odrzucili oni planowanie kredytu i żądali oddania aparatu kredytowego na łaskę żywiołowych praw rynku, nalegali na ograniczenie wydawanych kredytów tylko do klientów "rentownych". Fakt, że spekulanci i lichwiarze, wyzyskując słabość radzieckiego przemysłu i aparatu handlowego, osiągnęli ogromne zyski spekulacyjne, niektóre zaś radzieckie przedsiębiorstwa i organizacje handlowe w pierwszych dniach swego istnienia nie były "rentowne" - fakt ten pozwalał zwolennikom przywrócenia burżuazyjnego ustroju na twierdzenie, że "najkorzystniejsze" jest udzielanie kredytów właśnie elementom "nepmańskim". Tak więc "teoria" ta i ta polityka nie były 1/ Nepman - spekulant, bogacący się na N.E.P.-ie, czyli na "nowej polityce ekonomicznej"

niczym innym, jak żądaniem dostosowania radzieckiego systemu kredytowego do interesu elementów kapitalistycznych, uczynienia z niego narzędzia do przywrócenia kapitalizmu.

Jednocześnie ekonomiści burżuazyjni, radzili skierować środki finansowe do tych dziedzin, które mogłyby zapewnić szybką opłacalność nakładów i oprocentowanie ich z zysków bieżących. Byłoby to podporządkowaniem rozwoju naszej gospodarki kapitalistycznym prawom zysku, rezygnacją z polityki uprzemysłowienia socjalistycznego, wykorzystaniem zasobów produkcyjnych kraju przede wszystkim do rozwoju przemysłu lekkiego, na niekorzyść przemysłu ciężkiego, co podważyłoby politykę partii, dążącej ku zapewnieniu krajowi niezależności gospodarczej i mocy obronnej.

Partia zdemaskowała sens ukryty nad tego rodzaju i stworzyła warunki, sprzyjające akumulacji, mobilizacji i wykorzystaniu środków finansowych przy pomocy metod, które odpowiadały wymaganiom planowej gospodarki socjalistycznej.

Trockiści, maskując się frazesami "lewicowymi" wychodzili tegoż złoza - mianowicie z utożsamieniem banku radzieckiego z bankiem kapitalistycznym i usiłowali udowodnić sprzeczność istnienia banków z socjalistycznym ustrojem gospodarczym oraz bezużyteczność dyscypliny kredytowej i kontroli, a natomiast możliwość i nieszkodliwość nieograniczonego finansowania przemysłu przez system kredytowy drogą inflacji.

W ten sposób trockiści chcieli zniszczyć system kredytowy, wydrzeć to ważne narzędzie z rąk państwa radzieckiego, skompromitować budownictwo socjalistyczne i - w wyniku ostatecznym - posłużyć się systemem kredytowym, jako narzędziem do przywrócenia kapitalizmu.

Partia bolszewików ze Stalinem na czele i pod jego kierownictwem rozbiła wszystkie te kontrrewolucyjne teorie.

System kredytowy ZSRR nie mógłby wykonać swej roli dziejowej, którą genialnie przewidział Marks, gdyby partia Lenina-Stalina nie rozbiła kontrrewolucyjnych założeń w teorii kredytu i polityce kredytowej. Jednocześnie - syntetyzując praktykę - Lenini i Stalini rozwinęli i twórczo wzbogacili nowymi tezami naukę marksistowską o roli systemu kredytowania w okresie przejściowym od kapitalizmu do socjalizmu.